

Nr 35

Utlåtande i anledning av motion angående verkan av i annat nordiskt land verkställd kontroll av elmateriel.

I den till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionen II:929 av herr *Gustafsson* i Borås hemställes, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att, efter vederbörliga förhandlingar med de nordiska grannländerna, förslag till sådana bestämmelser förelägges riksdagen att elmateriel som kontrollerats och godkänts i ett nordiskt land därefter skall kunna säljas i Sverige utan ytterligare åtgärder.

I motionen framhålls bl. a. att all elmaterielprovning i Norden sker vid nationella provningsanstalter, som drivs i enskild regi och finansieras genom avgifter från kunderna.

De nordiska kontrollanstalterna har etablerat ett visst samarbete, och 1955 ingicks ett första avtal om samnordisk provning av de materielgrupper för vilka enhetliga nordiska provningsbestämmelser fanns.

Efter rekommendation år 1963 av Nordiska rådet om samordning av föreskrifter har tillsatts en kommitté, vars arbete har lett till att de europeiska bestämmelserna för materielprovning har godtagits som nordiska bestämmelser med få avvikelser.

En stark begränsning i samarbetet ligger dock i att avtalet endast avser materiel tillverkad inom Norden. Enligt motionären borde samma ordning kunna tillämpas för materiel som kommer utifrån.

Den nuvarande ordningen anser motionären betingas av det självintresse provningsanstalterna har av att få in så mycket avgifter som möjligt. Ett effektivt nordiskt samarbete skulle kunna medföra rationalisering och prissänkningar.

Enligt motionären kan den svenska regeringen lämpligen gå i spetsen och verka för att kontroll som företagits i ett nordiskt grannland får omedelbar giltighet också i vårt land. Motsvarande regler bör givetvis införas i grannländerna.

Beträffande motiveringen i övrigt får utskottet hänvisa till motionen.

Yttrande över motionen har inhämtats från kommerskollegium, varjämte Svenska elektriska materielkontrollanstalten (SEMKO) har beretts tillfälle att inkomma med yttrande. Vidare har Svenska elektrikerförbundet inkommit med en skrivelse.

Kommerskollegium redogör inledningsvis för de grundläggande föreskrifterna om obligatorisk elmaterielprovning enligt kungörelsen den 26 april 1935 (nr 138). Kungl. Maj:t har auktoriserat SEMKO att prova och godkänna materiel som jämlikt kungörelsen skall underkastas kontroll. Provningarna vid anstalten utföres enligt provningsbestämmelser som skall vara godkända av SEMKO:s nämnd och fastställda av kommerskollegium. De tidigaste provningsbestämmelserna utarbetades

helt av kommittéer inom landet men bestämmelserna har senare i allt större utsträckning kunnat baseras på internationella rekommendationer.

I fråga om det *nordiska samarbetet* anför kollegium, att viss obligatorisk provning av elmateriel började införas redan på 1930-talet i de nordiska länderna. Samarbetet mellan provningsanstalterna inleddes redan tidigare och avsåg framför allt utformningen av provningsbestämmelser. Tack vare vissa gemensamma bestämmelser kunde år 1955 ingås ett avtal mellan anstalterna om samnordisk provning. Detta avtal modifierades 1963.

Elmaterielkontrollen har vid olika tillfällen behandlats av Nordiska rådet. Dess ekonomiska utskott rekommenderade år 1963 regeringarna att ta initiativ till en sådan samordning av de i länderna gällande installationsföreskrifterna för elektrisk materiel, att provning av elmateriel, som utförts i ett land, kan få omedelbar giltighet även i övriga länder. En kommitté tillsattes med uppgift att försöka eliminera sådana olikheter i ländernas elinstallationsföreskrifter som kunde verka hindrande på samhandeln framför allt när det gällde elmateriel som är provningspliktig. Kommittén, som sammanträffat 3 à 4 gånger årligen sedan 1964, har genom sitt arbete medverkat till att de nationella avvikelserna i provningsbestämmelserna minskat. Under senare år har också nya internationella rekommendationer framkommit, vilka med mycket få avvikelser kunnat accepteras av de nordiska länderna. De olika samordningssträvandena har möjliggjort, att så gott som all elmateriel av nordiskt fabrikat för vilken obligatorisk provning finnes i Sverige nu kan provas samnordiskt.

Beträffande det *europiska samarbetet* upplyser kollegium, att elmaterielkontrollanstalterna i 19 länder i Europa, däribland EEC- och EFTA-länderna, är medlemmar i en organisation benämnd CEE, som har till uppgift att utarbeta bestämmelser för provning av elektrisk materiel ur elsäkerhetssynpunkt. Arbetsområdet motsvarar i stort sett den sektor, för vilken provningstvång finnes i Sverige.

De nordiska materielkontrollanstalterna har kunnat bidra i stor utsträckning till arbetet inom CEE och har även varit angelägna att så snart som möjligt antaga CEE-bestämmelserna som nationella bestämmelser och med minsta möjliga avvikelser för att minska provningstvångens handelshindrande verkan. Det s. k. CB-systemet för sameuropeisk provning innebär att tillverkaren efter provning i hemlandet och ytterligare ett land, som utses av ett gemensamt sekretariat, erhåller ett certifikat. Med stöd av detta kan tillverkaren erhålla nationellt godkännande i till CB-systemet anslutet land utan ytterligare provning, såvida ej landet i fråga har nationella avvikelser från CEE-bestämmelserna. De nordiska länderna har väckt förslag att certifikat skall kunna utfärdas sedan provning skett endast i tillverkarlandet.

Vid de handelspolitiska diskussionerna inom EFTA har vid flera tillfällen framhållits vikten av att undvika, att handelshinder skapas genom tvingande provning enligt rent nationella bestämmelser utan anknytning till internationella regler. Vidare bör sådana regler få gälla inom ett så stort antal länder som möjligt. För provning av elmateriel har sålunda hänvisats till CEE när förslag uppkommit att diskutera bestämmelser för dylik materiel enbart mellan EFTA-länderna. Därvid har bl. a. påpekats betydelsen av att arbetet ej störes inom de organisationer som arbetar inom vidare krets än de nuvarande handelspolitiska blockbildningarna.

Kollegium redogör vidare för *tillvägagångssättet vid godkännande i Sverige med stöd av samnordisk eller sameuropeisk provning.*

Vid ansökan om godkännande med stöd av det samnordiska avtalet skall tillverkarens representant till SEMKO insända dels ett exemplar av det aktuella föremålet och dels en kopia av det i tillverkarens hemland utfärdade godkännandebrevet. Vid ansökan om godkännande med stöd av sameuropeisk provning enligt det s. k. CB-systemet blir tillvägagångssättet analogt men förutom materielprovet skall då insändas det s. k. CB-certifikatet. Vid båda alternativen skall svenskt godkännande utfärdas utan ytterligare provning av materielen, dock med undantag för de få fall då nationella svenska avvikelser finnes.

Förfarandet har sin bakgrund bl. a. i bestämmelser om tillverkarens ansvar för sin produkt och ekonomiska åtaganden gentemot SEMKO. Vidare är registreringen av godkänd materiel en förutsättning för marknadskontrollen. Registreringen av den godkända materielen är självfallet en viktig förutsättning även för att avgifterna till SEMKO skall kunna uttagas rättvist.

Kollegium anför härefter:

Av det ovan anförda torde framgå att vissa hinder föreligger mot att ett godkännande i ett nordiskt land automatiskt skulle innebära rätt att försälja materielen i ett annat nordiskt land utan särskilt godkännande i detta land.

Förutom att olika juridiska och ekonomiska problem skulle kräva avsevärda ändringar författningsmässigt och på andra sätt i samtliga nordiska länder torde riskeras, att materiel som ej uppfyller gällande provningsbestämmelser skulle försälas. Marknadskontrollen skulle avsevärt försvåras och konsumenterna skulle i stället för S-märkning lära sig att acceptera övriga nordiska länders märkning. Den nationella märkningen skulle givetvis kunna ersättas av en nordisk märkning, men detta synes mindre lämpligt med hänsyn till att ytterligare ett säkerhetsmärke skall införas. CEE-organisationen har nämligen beslutat införa ett eget märke såsom bevis på att materielen uppfyller CB-provningens villkor. Avsikten är att detta märke efter hand skall ersätta de nationella godkänningsmärkena.

Då förslaget om automatisk rätt till försäljning i annat nordiskt land ej skulle medföra någon annan arbetsminskning för provningsanstalternas del än att visst registreringsarbete skulle slopas, kan man icke vänta sig att några så väsentliga ekonomiska fördelar ur konsumentsynpunkt skulle uppstå att de uppvägs de nyssnämnda nackdelarna med förslaget.

Ansökningar om godkännande med stöd av samnordisk provning eller CB-provning behandlas med förtursrätt i förhållande till den ordinarie provningen. Ej heller ur tidssynpunkt synes därför någon väsentlig vinst kunna uppnås med motionens förslag.

Eftersom nuvarande praxis med nationellt godkännande och därmed sammanhängande registrering medför så uppenbara fördelar ur kontrollsynpunkt föreslår kollegium att motionens förslag att slopa nationellt godkännande ej måtte föranleda någon åtgärd.

Motionens förslag att utöka det samnordiska provningsförfarandet att även omfatta materiel tillverkad i utomnordiskt land torde på kort sikt medföra en minskning i de nordiska provningsanstalternas nuvarande arbetsbelastning.

Trots dessa omedelbara fördelar ur kontrollsynpunkt bör förslaget enligt kollegii uppfattning icke genomföras för närvarande.

Kan det nordiska förslaget att prova i endast ett CEE-land accepteras, erhålles ett system som är överlägset såväl dagens nordiska samprovningssystem som det i motionen föreslagna. Det synes i detta läge ej lämpligt att introducera nya regionala regler som kan innebära risk för att den föreslagna förenklingen av CB-systemet ej kommer till stånd och att vidare internationellt samarbete på detta område kraftigt försvåras. — Det bör påpekas att de nordiska länderna i december 1965 erhöi en skrivelse från CB-organisationen med en kraftig rekommendation att stödja CB-systemets utveckling i stället för att utvidga det samnordiska provningssystemet.

Kommerskollegium anser lämpligt att resultatet av det pågående arbetet att förenkla CB-systemet avvaktas och avstyrker motionen.

SEMKO:s nämnd upplyser, att frågan om samarbetet mellan provningsanstalter m. m. i Norden senast var föremål för ingående överläggningar vid Nordiska rådets ekonomiska utskotts sammanträde i Oslo den 9 november 1967.

Då det visat sig att det år 1963 igångsatta europeiska samprovningssystemet, det s. k. CB-systemet, i alltför obetydlig utsträckning innebar någon avlastning från den alltmer stegrade uppdragsbördan hos de fyra nordiska ländernas materielkontrollanstalter beslöts vintern 1965 att vid det stundade CEE-mötet i maj 1965 meddela att man inom Norden såg sig nödsakad att allvarligt överväga en utvidgning av den samnordiska provningen att även gälla elmateriel tillverkad utanför Norden, om ej CB-systemet genom förenkling kunde få väsentligt ökad tillämpning. Frågan behandlades inom CB vid två på varandra följande möten under år 1965. Det framkom att man allmänt uppfattade en sådan åtgärd från de nordiska länderna såsom ett starkt hot mot den vidare utvecklingen av den sameuropeiska provningen. Vid CB-mötet hösten 1967 har man från skandinaviskt håll begärt skyndsamt utredning om möjligheterna att snarast förenkla den sameuropeiska provningen inom CB att liksom den samnordiska provningen begränsas till provning enbart i ursprungslandet.

Denna fråga står på dagordningen för CB:s nästa sammanträde i mars 1968. Förutsättningarna för att vinna gehör för en sådan förenkling är i dag väsentligt gynnsammare än för ett par år sedan. Helt bortsett från de handelspolitiska återverkningarna av en vidgad nordisk säraktion måste det vara mer rationellt att de stora europeiska industriländerna direkt efter provning av sina produkter i hemlandet kan erhålla ett godkännande som även kan få giltighet i de nordiska länderna än att produkten efter provning i något nordiskt land erhåller ett enbart för Norden giltigt godkännande.

Den obligatoriska kontrollen av elmateriel är väsentligt mer omfattande i Norden än i flertalet övriga europeiska länder och ett genomförande av en utvidgad samnordisk provning enligt förslaget i motionen kan befaras medföra att den sameuropeiska provningen helt spolieras. Detta skulle innebära väsentliga nackdelar även för våra inhemska industrier i Norden, som ju ej kan nyttiggöra den samnordiska provningen vid försäljning av sina elprodukter i länder utanför Norden men väl avsevärt underlätta sin export inom Europa, när den från skandinaviskt håll föreslagna för-

enklade CB-provningen införs och på sikt gör fortsatt samnordisk provning överflödigt. Det synes under alla förhållanden lämpligt att först avvakta det definitiva ställningstagandet inom CB till förenklingen syftande till provning enbart i ett land, innan frågan om en utvidgning av den samnordiska provningen till länder utanför Norden blir föremål för prövning.

Skulle trots allt den sameuropeiska provningen enligt CB-förfarandet visa sig ej motsvara förväntningarna bör, innan frågan om en utvidgning av den samnordiska provningen avgöres, beaktas att länderna utanför Norden härvid erhåller en avsevärd importlättnad, som ej kommer de nordiska exportindustrierna till del vid export till länder utanför Norden. Det bör därför bli föremål för särskild prövning om ej i så fall krav på reciprocitet bör söka utverkas.

Vid det ovan omtalade mötet inom Ekonomiska utskottet i november 1967 diskuterades frågan om *automatisk giltighet i övriga nordiska länder av ett godkännande utfärdat i något av de nordiska länderna*. Det ansågs bl. a. önskvärt att registrering och åtföljande utfärdande av ett nationellt godkännande ej skall behövas om en produkt enligt avtalet om samnordisk provning i ett nordiskt land önskas exporterad till annat nordiskt land. För ett genomförande av en sådan förenkling föreligger dock åtskilliga hinder, bl. a. sammanhängande med att olika regler gäller i de nordiska länderna i fråga om importörens ansvar. Vidare är registreringen av godkänd materiel av betydelse för den marknadsövervakning som ingår som ett väsentligt led i säkerhetskontrollen för att kunna hålla gällande nationella förteckningar över godkänd materiel à jour och för att med nu gällande avgiftssystem kunna utta det avgiftsbidrag till verksamheten, som utgår i form av omsättningsavgift för godkänd materiel.

Det bör i detta sammanhang understrykas att det internationella godkänningsförfarandet innebär både att ett provningsintyg, ett s. k. CB-certifikat, utfärdas där de väsentliga provningsresultaten återfinns i en bilaga och att ett nationellt godkännande på basis av detta certifikat måste sökas i samtliga länder dit export blir aktuell. Certifikatet har sålunda aldrig ifrågasatts kunna få formen av ett automatiskt gällande godkännande i övriga länder. Vid den samnordiska provningen har dock förenklingen drivits avsevärt längre i det att sedan det s. k. Granavtalet slöts år 1963 enbart en kopia av det godkännandebevis som utfärdats i den nordiske tillverkarens hemland erfordras för erhållande av nationella godkännanden inom Norden i övrigt.

SEMKO:s nämnd framhåller vidare, att den för fabrikanten väsentliga ekonomiska vinsten med en samprovning är förutom själva tidsvinsten att de tekniska fordringarna är identiska. I detta avseende torde de nordiska länderna efter ett över tjuugoårigt detaljerat samarbete ha kommit längst i Europa. Nu rådande olikheter torde inom en inte alltför avlägsen framtid bli eliminerade.

Nämnden berör också de praktiska olägenheterna av flera parallellt använda godkänningsmärken. Ett gemensamt nordiskt godkänningsmärke vore vida att föredra framför de nuvarande nationella märkningarna. Emellertid har CEE-organisationen efter mycket omfattande förberedelser beslutat om ett europeiskt godkänningsmärke och uppmanat samtliga medlemsländer att låta registrera detta märke. Registrering

av detta internationella godkänningsmärke har redan skett i de fyra nordiska länderna och i ytterligare åtta CEE-länder. Avsikten är att märket skall ersätta den europeiska floran av nationella godkänningsmärken. Det torde därför vara synnerligen opsykologiskt att inom Norden införa ett regionalt icke tidigare åberopat godkänningsmärke.

Slutligen anför nämnden följande beträffande *avgiftsfrågor och ekonomiska aspekter*:

Då de nordiska materielkontrollanstalterna på ett mycket tidigt stadium och långt innan Nordiska rådet började intressera sig för dessa problem själva tagit initiativ till långtgående förenklingar och rationaliseringar samordniskt av provningsverksamheten måste påståendet att från institutionernas sida ett självintresse skulle föreligga om fortsatt ansvällning av de materiella och personella resurserna anses vara direkt missvisande. I avgiftshänseende är institutionernas enda strävan att vara självfinansierande utan vinstmotiv. På nordiska rådets rekommendation att söka samordna gällande avgiftssystem har SEMKO fr. o. m. den 1/7 1967 reviderat sitt avgiftssystem så att för närvarande de finska, norska och svenska avgiftssystemen principiellt är mycket lika. Bl. a. övergav SEMKO fr. o. m. denna tidpunkt det i motionen nämnda systemet med försäljning av avgifts-S-märken, ett system som alltså icke förekommer i grannländerna. I princip uttages en grundavgift vid produktens typprovning, vilken endast täcker en mindre del av den verkliga kostnaden för provningen. Detta uttag varierar i de nordiska länderna mellan ca 15 och 45 % av självkostnaden. Anledningen till att resten av kostnaderna täcks genom s. k. omsättningsavgift, d. v. s. vissa promilleuttag av produktens pris är att kostnadsrealistiska typprovningsavgifter nära nog skulle förhindra utvecklingen av nya produkter hos mindre och medelstora fabrikanter. Dessa belastas nu på ett smidigt sätt successivt med kontrollkostnaderna, vartefter försäljningen tar fart. SEMKO har självfallet såsom institution ingen-ting emot att hela självkostnaden uttages direkt vid typprovningen, varigenom registreringen ur avgiftssynpunkt kan bortfalla. En sådan ordning skulle dock innebära en stor orättvisa mot de inhemska fabrikanterna, då ju på lång sikt genom utbredningen av den sameuropeiska CB-provningen av utländsk materiel realiter hela kostnaden för materielkontrollen kommer att övervältras på de inhemska fabrikanterna. Detta kan icke vara rimligt, då över hälften av antalet godkända typer av elmateriel som saluförs inom landet är av utländsk extraktion. Med det nuvarande systemet härrör huvuddelen av intäkterna från omsättningsavgifterna, d. v. s. alla på marknaden konkurrerande företag såväl inhemska som utländska belastas med procentuellt samma avgift för den godkända materielen.

Svenska elektrikerförbundet finner att alla strävanden att förenkla provningsarbetet bör stimuleras. Detta får dock inte ske på sådant sätt att det enskilda landets säkerhetsföreskrifter sätts ur spel och större fara uppkommer för skador för dem som använder elmateriel. Förbundet befarar att — vid bifall till motionen — andra intressen än de säkerhetsmässiga kan komma att bli dominerande och att från säkerhetssynpunkt undermålig materiel kan komma att tillhandahållas konsumenterna. Förbundet avstyrker bifall till motionen och anser att det samordningsarbete som pågår inom Norden och i Europa bör få fortsätta till dess man kan komma fram till enhetliga provningsbestämmelser och härigenom också få möjlighet att rationalisera provningsverksamheten.

Utskottet

I motionen hemställs om förslag till sådana bestämmelser att elmateriel som kontrollerats och godkänts i ett nordiskt land skall kunna säljas i Sverige utan ytterligare åtgärder.

I fråga om elmateriel tillverkad inom Norden regleras provningsförfarandet genom ett år 1955 ingånget och år 1963 reviderat avtal mellan provningsanstalterna i de nordiska länderna. Vid ansökan om godkännande i Sverige med stöd av detta avtal skall tillverkarens representant till svenska elektriska materielkontrollanstalten (SEMKO) insända dels ett exemplar av det aktuella föremålet, dels ock en kopia av det i tillverkarlandet utfärdade beviset om godkännande. Bortsett från de fall då de svenska säkerhetsbestämmelserna avviker från bestämmelserna i tillverkarens hemland inskränkes förfarandet hos SEMKO till registrering utan särskild provning.

Elmaterielkontrollanstalterna i 19 europeiska länder, däribland EEC:s och EFTA:s medlemsländer, har sammanslutit sig i den europeiska kommissionen för samordning på det elektrotekniska området av provningsbestämmelser och materielkontroll (CEE-kommissionen). CEE fattade 1961 principbeslut om ett system för sameuropeisk provning, det s. k. CB-systemet, som innebär att tillverkaren efter provning i hemlandet och ytterligare ett land, som utses av ett gemensamt sekretariat, erhåller ett certifikat. Med stöd av detta kan tillverkaren erhålla godkännande i annat till CB-systemet anslutet land utan ytterligare provning, om ej nationella avvikelser från CEE-bestämmelserna föreligger.

Nordiska rådets ekonomiska utskott har år 1963 rekommenderat regeringarna att ta initiativ till en sådan samordning av de i medlemsländerna gällande installationsföreskrifterna, att provning av elmateriel i ett land kan få omedelbar giltighet även i övriga länder. Samordningen har numera drivits så långt, att så gott som all elmateriel av nordiskt fabrikat kan provas samnordiskt.

Ett på nordiskt initiativ väckt förslag om förenkling av CB-systemet, innebärande att certifikat skall kunna utfärdas efter provning endast i tillverkarlandet, är f. n. föremål för närmare överväganden.

Mot det i motionen framförda förslaget har kommerskollegium invänt bl. a., att registrering av godkänd materiel är en förutsättning för marknadskontrollen och vidare att ett genomförande av det nordiska förslaget om provning endast i ett CEE-land skulle leda till ett system som är överlägset både nuvarande nordiska samprovningförfarande och det i motionen föreslagna. Nya regionala regler kan enligt kollegii mening innebära risk för att denna förenkling ej kommer till stånd och att vidare internationellt samarbete på detta område kraftigt försvåras.

Kollegium framhåller även vikten av att full reciprocitet erhålles vid varje utvidgning eller förenkling av provningsförfarandet, så att andra länders tillverkare ej erhåller en favör utan att den svenska industrin får motsvarande provningslättnader.

Till stor del liknande synpunkter framföres i SEMKO:s remissyttrande.

Svenska elektrikerförbundet anför, att ett bifall till motionen kan medföra risker för att skador genom elmateriel ökar.

Enligt utskottets mening är det önskvärt att möjligheter till förenklingar i de nuvarande provningsbestämmelserna tillvaratas. Emellertid behandlas dessa frågor inom CEE och Nordiska rådet, och de uppmärksammas även — såsom framgår av ett den 22 maj 1967 lämnat svar på interpellation angående en enhetlig nordisk kontroll av elmateriel — inom Kungl. Maj:ts kansli. Utskottet finner, att resultatet av nu pågående samordningssträvanden bör avvaktas och att något initiativ från riksdagens sida inte f. n. är påkallat.

Utskottet hemställer därför,

att motion II:929 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 2 maj 1968

På allmänna beredningsutskottets vägnar:

NANCY ERIKSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar Möller (s), Oscar Carlsson (s), Hedlund (s), Eric Gustaf Peterson (fp), Helge Karlsson (s), Karl Pettersson (s), fru Hultell (h), herrar Kilsmo (fp), Ernst Olsson (cp), fru Diesen (h) och fru Nilsson (cp);

från andra kammaren: fru Eriksson i Stockholm (s), herrar Hamrin i Kalmar (fp), Svensson i Kungälv (s), Haglund (s)*, Rimås (fp), Wikner (s), Nilsson i Bästekille (h), Johansson i Växjö (cp)*, Hugosson (s)* och Thylén (h)*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herr *Hamrin* i Kalmar (fp).